

Werkdocument

MRA Duurzaamheid Top

18 oktober 2019 9.30 – 12.30 uur

Kunstlinie Almere Flevoland

Esplanade 10, Almere

Bevat:

Programma Duurzaamheid Top

Deel 1: 5 concept-afspraken uit categorie 1 (hiervoor zal expliciet het draagvlak worden getoetst tijdens de Top)

Deel 2: 4 concept-afspraken uit categorie 2 (deze worden wel toegelicht en besproken, maar hiervoor zal niet het draagvlak worden getoetst)

Programma MRA Duurzaamheid Top

9.00 uur Inloop gasten, ontvangst en koffie

Opening en setting the scene

9.30 uur Welkomstwoord door gastheer voor de Top Jan Hoek

9.33 uur Interview tussen moderator en Jan Hoek en/of één van de andere bestuurlijk trekkers

9.40 uur Tour de horizon:

9.48 uur Toelichting moderator op programma

Bespreking van de 5 concept-afspraken

09.50 uur Algemene ronde over ambitie, capaciteit en uitvoering

Vanaf

10.00 uur Presentatie en gesprek over voorgelegde 5 concept-afspraken:

- Toelichting op de betreffende afspraak
- Discussie
- Conclusie en inventarisatie van de posities

10.00 uur 1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten

10.15 uur 2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel

10.30 uur 3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via Cirkelstad

10.45 uur 4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave

11.00 uur 5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

11.15 uur Korte pauze

Een doorkijkje naar het vervolg (MRA Duurzaamheid Top juni 2020?)

11.30 uur Presentatie en kort gesprek over de 4 concept-afspraken die worden aangehouden

- Toelichting op de betreffende afspraak
- Korte discussie

11.30 uur 1. Samen vormgeven van circulaire aanpak plastics

11.40 uur 2. Aan de slag met Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek

11.50 uur 3. Verduurzaming nieuwe en bestaande bedrijventerreinen

12.00 uur 4. Verduurzaming cultuurgebouwen

12.10 uur Suggesties voor nieuwe MRA-afspraken op het terrein van duurzaamheid

12.10 uur Pitch Eduard de Visser (Directeur strategie Haven Amsterdam)

12.20 uur Pitch Jacqueline Cramer (lid Amsterdam Economic Board)

Afsluiting

12.20 uur Afsluitend gesprek van dagvoorzitter met één van de bestuurlijk trekkers

12.30 uur Lunch

Deel 1: 5 concept-afspraken uit categorie 1

Deze afspraken zullen tijdens de Top worden voorgelegd omdat deze nu voldoende scherp worden geacht. Dit zijn de afspraken over:

- Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
- Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel
- Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via Cirkelstad
- Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
- Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

De afspraken in deze categorie zullen tijdens de Top worden toegelicht en besproken en daarnaast zal voor deze afspraken ook expliciet worden gezien bij welke MRA-partijen er vertrouwen bestaat dat deze op instemming kunnen rekenen in de colleges.

Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten

Wat spreken we af?

We stellen de volgende vijf inkooppakketten vast waarop vanuit de MRA wordt gestart met circulair inkopen. Deze pakketten zijn:

1. Bewegwijzering & verkeersborden (827)
2. Asfalt (833)
3. Bestratingsproducten en bestraten (beton) (832)
4. Kantoorinrichting (203)
5. Cateringdiensten (719)

Dit betekent concreet:

- dat iedere MRA-partner vanaf januari 2020 het betreffende pakket en de daaronder vallende producten circulair uitvraagt op het moment dat dit voor een MRA-partner aan de orde is;
- dat via subgroepen van de werkgroep circulair inkopen op deze vijf inkooppakketten nu de gunningscriteria en eisen worden uitgewerkt en marktconsultatie zal plaatsvinden;
- dat daarmee de aanbestedingsdocumenten worden voorbereid die MRA partijen als standaard gaan gebruiken.

Daarmee wordt een minimale set aan criteria en eisen vastgesteld die overheden gaan uitvragen.

Dat houdt in:

- dat MRA-overheden de tenderdocumenten (zoals marktconsultatieverslagen en bestekken) van de trajecten uitwerken en met elkaar gaan delen via de werkgroep Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap.
- dat in de uitwerking van criteria iedereen kan bijdragen. Waarbij grotere MRA partijen waarschijnlijk meer mogelijkheid hebben hieraan rechtstreeks bij te dragen. Dat betekent dat partijen die niet bijgedragen hebben aan de ontwikkeling van de criteria zich verplichten de uitwerking te volgen en resultaten in hun inkoop toe te passen.
- dat iedere MRA-deelnemer online de MRA Circulaire Inkoopkalender bijhoudt, zodat de deelnemers van elkaar kunnen zien wanneer er met een circulair inkooptraject wordt gestart bij een andere gemeente en een contactpersoon kan benaderen rondom trajecten die al afgerond zijn.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

De uitwerking verloopt via de werkgroep inkoop en opdrachtgeven. Zoals aangegeven nemen de grotere MRA partijen en de gemeente die deze afspraak gaat trekken hierin zo nodig het voortouw om op die manier te borgen dat ook kleinere gemeenten mee kunnen doen in dit traject.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Uitgangspunt is dat vanwege de te bereiken omvang van de uitvraag Circulair inkopen de kosten niet hoger zullen worden dan het niveau van de huidige inkoop.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Vorig jaar zijn afspraken gemaakt over circulair inkopen en opdrachtgeverschap. De MRA-gemeenten, beide provincies en de vervoerregio richten zich op 10% circulair inkopen en opdracht geven in 2022, 50%

in 2025 en op volledig circulair inkopen rond 2030. Er is nu een roadmap uitgewerkt om aan deze afspraak gericht invulling te geven. Deze roadmap is door vertegenwoordigers van gemeenten /provincies opgesteld, een product van de MRA-werkgroep inkoop en opdrachtgeverschap en bestuurlijk vastgesteld in het portefeuillehouders overleg duurzaamheid van 16 mei jl. In juni is de roadmap aan alle MRA-overheden toegezonden. Deze roadmap bevat 102 inkooppakketten die na volledige uitwerking invulling geven aan 100 % circulair inkopen. In principe is uitgangspunt dat MRA partijen zelf kunnen bepalen hoe deze inkooppakketten worden ingevuld. We zien echter dat het lastig is om tot een concrete start van uitwerking te komen. Vandaar dat nu wordt vastgelegd dat we aan de slag gaan met vijf concrete inkoop pakketten als start voor de uitrol daarna van de overige pakketten in de komende jaren.

Wat willen we bereiken?

Met de vijf inkooppakketten geven we een extra impuls en een concrete start aan het inkooptraject en een duidelijk signaal aan de markt. De ervaring die met deze inkooppakketten nu wordt opgedaan, wordt benut voor de 'uitrol' van de overige inkooppakketten in de komende jaren en voor innovatie op circulair inkopen. Het betreft pakketten waar inmiddels de nodige praktijkervaring mee is opgedaan. Om de ervaring zo breed mogelijk te maken is gekozen voor zowel pakketten in de openbare ruimte als voor pakketten die op de organisatie zelf betrekking hebben. De werkgroep inkoop en opdrachtgeven geeft aan dat dit kansrijke pakketten zijn.

Belangrijk aspect is dat we met het vaststellen van deze inkooppakketten een duidelijk signaal aan de markt geven en de markt als het ware dwingen zich in te stellen op Circulaire leveringen. Uiteraard blijft het voor MRA partijen altijd mogelijk aan de uitgewerkte circulaire inkooppakketten nog eigen aanvullingen te doen, bijvoorbeeld om te verbreden naar volledig sociaalmaatschappelijk inkopen (toevoegen sociaal maatschappelijke component).

Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel

Wat spreken we af?

1. MRA-partijen zetten in op het creëren van inzicht in waar het onder hun verantwoordelijkheid ingezamelde textiel blijft, door:
  - a. Met hun contractpartner(s)/inzamelaar(s) van textiel af te spreken dat zij inzicht geven in de verwerkingsroute van het ingezamelde textiel;
  - b. Bij nieuwe aanbestedingen voor de inzameling en verwerking van textiel best practices uit de MRA te benutten om textiel maximaal circulaair te verwerken.
2. MRA-partijen ondersteunen het initiatief Innovation Centre for Circular Textile om te komen tot circulaire verwerking van het niet-herdraagbare textiel tot circulaire grondstoffen in de MRA.
3. MRA-partijen roepen designers en producenten van textiel binnen de MRA op om circulaire grondstoffen toe te passen in hun design en hun producten.
4. Tijdens de State of the Region 2020 terugkoppeling te geven over deze acties.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Door de MRA-werkgroep Textiel wordt een uitvraag voorbereid, waarmee de actie onder 1a door elke gemeente afzonderlijk ingezet kan worden. Dit kost eenmalig (weinig) tijd om een uitvraag te doen en antwoord te ontvangen.

Bij nieuwe aanbestedingen voor textiel kunnen MRA-partners gebruik maken van de kennis in de MRA en kunnen zij zo tijd besparen.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Er zijn geen directe financiële consequenties.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

De MRA-partijen zien kansen om de textielindustrie te verduurzamen en iets te doen aan de steeds groeiende textiel-afvalberg. Zij willen voorkomen dat verwerking van textiel onder slechte arbeids- en milieuomstandigheden plaatsvindt en met de inzameling en verwerking van textiel duurzame werkgelegenheid creëren. Dat vraagt om meer gescheiden inzameling en milieuvriendelijker verwerking van het ingezamelde textiel. MRA-partijen zetten zich daarom in om hergebruik van afgedankt textiel te stimuleren en het niet-herdraagbare textiel lokaal te verwerken tot circulaire grondstoffen om daarmee nieuwe consumentenproducten te kunnen maken. Om producenten te stimuleren deze circulaire textiele grondstoffen ook toe te passen (ontwikkelen afzetmarkt), pleiten MRA-partijen collectief voor een percentage aan textielrecycleat in nieuwe producten bij de landelijke, Europese en mondiale overheden.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling is het verminderen van de milieudruk van textiel door hoogwaardiger hergebruik, verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de productie en verwerking van textiel als afvalstroom en voorkomen van kinderarbeid.

Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via Cirkelstad

Wat spreken we af?

1. Dat een groep MRA partijen instemt met de start van het Regionaal Programma Cirkelstad. Dit houdt in dat:
  - zoveel mogelijk en ten minste vijf MRA-overheden, jaarlijks 1 eigen project aanleveren waarop de audit van het Regionaal Programma Cirkelstad wordt uitgevoerd;
  - zij gaan deelnemen aan de vier intervisie-bijeenkomsten per jaar en aan deeltrajecten rondom belemmerende regelgeving en businesscases;
  - zij een financiële bijdrage leveren voor de begeleiding en de audits van het programma
2. Dat MRA breed alle partijen, dus ook MRA-overheden die niet direct aan het Regionaal Programma Cirkelstad deelnemen, de ontwikkelingen en resultaten die uit het programma voortkomen, volgen.
3. Dat in de eerste helft van 2023 – na afloop van het driejarig traject (december 2019 – december 2022) – een slotbijeenkomst wordt georganiseerd met alle MRA partijen (dus met directe deelnemers aan het programma en ook de volgers daarvan) op basis van de uitkomsten van de pilots en de diverse bijeenkomsten die daarover tussendoor plaats hebben. Tijdens deze slotbijeenkomst worden de leerervaringen gedeeld en een voorstel voorgelegd over hoe vanaf dat moment door MRA-overheden met duurzaam bouwen kan worden omgegaan. Alle MRA partijen committeren zich nu om uitkomsten op die bijeenkomst te bespreken, daaraan bij te dragen en zich in te spannen om MRA breed tot gelijklopende bouwafspraken voor de periode daarna te komen. Dit middels een dan te nemen besluit.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Deelnemende MRA partijen leveren met inzet een actieve bijdrage aan de uitwerking van de begeleiding van de pilots. Voor de overige MRA partijen zijn er in termen van capaciteit geen gevolgen anders dan het actief volgen van ontwikkelingen en uitkomsten en het deelnemen aan de slotbijeenkomst.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?

Voor gemeenten die gedurende de gehele looptijd al lid zijn van Cirkelstad gaat het om een bijdrage van in totaal 5.000 euro, gemeenten die nog niet lid van Cirkelstad zijn betalen een bijdrage van 20.000 euro voor drie jaar. Het is ook mogelijk om samen met een andere gemeente als deelregio deel te nemen aan het programma. In dat geval staan de gemeenten samen aan de lat om de totale investering te doen en kan het jaarlijks in te dienen project uit één van beide gemeenten komen.

De MRA investeert vanuit eigen programma's 85.000 euro om de kosten voor MRA partijen zo laag mogelijk te houden).

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Vanuit onder meer het ontwikkelplan Circulaire Economie van de MRA willen we vanaf 2022 komen tot het circulair, energieneutraal en klimaat adaptief bouwen en renoveren van woningen. In feite werken we vanuit het principe: 'Iedere niet duurzaam (circulair) gebouwde woning is er één te veel'.

Tevens willen we in de woningbouw bereiken dat maximaal hergebruik van producten en de inzet van bouw- en sloopmateriaal uitgangspunt wordt. Dit ook bij de energietransitie voor bestaande woningen. Vanaf februari 2018 is aardgasvrij bouwen in de MRA in beginsel het uitgangspunt. (Onder bouwen verstaan we hier verder ook renoveren). Op dit moment is circulair en klimaatadaptief bouwen en

renoveren van woningen en vastgoed zoals bekend echter nog geen gemeengoed. We hebben nog te weinig voorbeelden van hoe kostenneutraal circulaire opties kunnen worden doorgevoerd bij renovatie- en nieuwbouwprojecten, we weten nog onvoldoende welke regels we moeten aanpassen om circulair bouwen volop mogelijk te maken en we kennen van elkaar nog niet alle circulaire methodes die al in de praktijk worden gebracht.

In juni is er een Nationaal Convenant Cirkelstad afgesloten met marktpartijen, overheden en het Rijk, om met het energieneutraal -circulair -en klimaatadaptief bouwen op nationaal niveau aan de slag te gaan. In de MRA zetten we er nog een stapje bij qua ambitie en starten we met een aantal marktpartijen, overheden, corporaties, de MRA, C-creators en de stichting Cirkelstad een driejarige samenwerking.

Dit is het convenant 'Regionaal Programma Cirkelstad'¹.

De afspraak die we op de Duurzaamheid Top bezegelen, is de start van dat driejarige programma en tevens het vastleggen van de MRA brede afspraak dat uitkomsten en aanbevelingen die uit deze drie jaar durende pilots voortkomen, in een apart te houden bijeenkomst met alle MRA partijen worden besproken en dat we op basis daarvan MRA brede afspraken vastleggen over het duurzaam bouwen vanaf 2022. Het gaat in principe om bouw en renovatie van woningen. De ervaringen die hiermee worden opgedaan zijn uiteraard ook van belang voor maatschappelijk vastgoed.

Wat willen we bereiken?

We hebben de ambitie om vanaf 2022 duurzaam bouwen als uitgangspunt te nemen bij de bouw en renovatie van woningen. Concreet worden hiertoe in de komende drie jaar door elk van de samenwerkende partijen 3 woon/renovatieprojecten uitgevoerd. Een gevalideerd proces van audits en intervisie maakt het mogelijk om die projecten elke keer te verbeteren en van elkaar te leren.

De audit vindt plaats gebaseerd op een, door de TU Delft ontwikkelde kennisinfrastructuur. Het resultaat is dat we in 2022 uitspraken kunnen doen over kosten van circulair, -klimaat adaptief -en energieneutraal bouwen en over de daarvoor benodigde aanpassing van regelgeving. We gaan brede ervaring op doen met duurzaam bouwen, met name bij 'lastige' projecten.

Inzet is om een zo breed mogelijke samenwerking op te zetten, met gemeenten, corporaties en marktpartijen (ontwikkelaars/investeerders). Dit programma wordt gefaciliteerd door het Bouwprogramma van C-creators, Cirkelstad regio MRA en de MRA-programma's Bouwen en Wonen, Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie.

---

¹ Zie deze [link](#) voor meer informatie.

Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave

Wat spreken we af?

1. Om met elkaar en met andere relevante stakeholders in te zetten op het binnen een jaar formeel ondertekenen van een Human Capital Agenda (HCA) Klimaatopgave Noord Holland en Flevoland;
2. Om vooruitlopend op de formele vaststelling van een HCA Klimaatopgave in 2019 drie concrete trajecten op te starten, waarin regionale overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen afspraken maken over bij-, om- en opscholingstrajecten voor essentiële functies. Gewerkt wordt aan:
  - a. het opzetten van een grootschalig zij-instroom traject (100 monteurs per jaar) onder de noemer transitie-installateur in samenwerking met UWV, VTI, OTIB, Techniek Nederland, ROC v Amsterdam, ROC Nova, Alliander en Vattenfall, waarbij de door House of Skills ontwikkelde Paskamer wordt ingezet als skillstool voor de selectie en matching en opleiding van kandidaten;
  - b. het opstarten van een transitietraject voor opscholing waarbij werknemers bewust worden gemaakt van benodigde skills van de toekomst in 10 bedrijven. Voorstel om dit in ieder geval uit te rollen naar partijen als Alliander, Tata Steel en Engie. In samenwerking met OTIB, Hogeschool van Amsterdam, Cross Over en Hogeschool Saxion;
  - c. het ontwikkelen van een pool voor begeleiding in de praktijk voor zij-instromers in samenwerking met OTIB, Techniek NL, UWV, VTI, Vattenfall en Alliander.
3. Om binnen één jaar na de Top ten minste zes andere “Werkvloeren” in de regio te openen, bijv. in de kerngemeente van elk van de deelregio’s. De essentie is dat er plekken komen waar mensen zich kunnen oriënteren op het werk van de toekomst, een loopbaangesprek kunnen voeren, zich kunnen oriënteren op om- en bijscholing en workshops kunnen volgen. De Werkvloer is een concept dat in een S, M en L-versie kan worden uitgevoerd, maar ook een mobiel karakter kan hebben. Als in een wijk een verduurzamingsstap wordt uitgevoerd, kan op De Werkvloer inhoudelijke informatie over het transitietraject worden gegeven en welke arbeidsmarktbehoefte daaraan gekoppeld is.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Vanuit House of Skills (MRA-budget) zal iemand opdracht krijgen om gemeenten /deelregio’s die interesse hebben in het opzetten van een Werkvloer te ondersteunen. De gemeente / deelregio waar de Werkvloer gevestigd zal worden zal moeten zorgen voor de bemensing daarvan (waarbij nadrukkelijk overigens ook lokale partners kunnen worden betrokken zoals UWV).

Per deelregio zal daarnaast menskracht en deskundigheid ter beschikking moeten worden gesteld om input te leveren t.b.v. de voorbereiding van een Human Capital Agenda Klimaatopgave. In de praktijk zal dit betekenen dat de grote gemeenten in de deelregio’s hierin het voortouw zullen nemen en dat de kleinere gemeenten op hun inzet kunnen meeliften. Daarnaast wordt van MRA-partijen verwacht dat deze een bijdrage leveren aan het mobiliseren van (MKB-)bedrijven en potentiële deelnemers voor specifieke bij-, om- en opscholingstrajecten.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?

Voor de uitrol van ‘Werkvloeren’ in de MRA als fysieke plekken waar mensen informatie en loopbaanadvies kunnen krijgen over onderwijs- en arbeidsmarktkansen binnen de duurzaamheidstransities is geld nodig (ook al is veel materiaal daarvoor al ontwikkeld en gefinancierd). Afhankelijk van de omvang zijn de kosten per Werkvloer tussen de 10 – 50 K investering en tussen de 20 – 100 K structurele kosten.

Een mobiele versie kan voor een geringer bedrag worden gerealiseerd. Een deel van de investeringskosten kan worden gedekt door House of Skills (MRA-budget). Een eigen bijdrage voor de structurele kosten vanuit de gemeente / deelregio waar de Werkvloer gevestigd zal worden blijft daarnaast echter nodig.

Het initiatief voor het in samenwerking met andere stakeholders opzetten van bij-, om- en opscholingstrajecten voor essentiële functies zal worden genomen vanuit House of Skills. Om een dergelijke operationele slagkracht te (blijven) invullen is uiteraard wel financiering voor deze organisatie noodzakelijk. Dit kan gerealiseerd worden door herallocatie van middelen (b.v. door spreekuren van sociale diensten/UWV/Leerwerkloketten).

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Het realiseren van de ambities van de MRA m.b.t. verduurzaming en energietransitie wordt bedreigd door tekorten aan arbeidskrachten en door het niet aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit geldt uiteraard niet alleen voor onze regio, maar vraagt – zoals de SER en het Klimaatakkoord constateren – wel om een regionale aanpak en regionale regie. Er zijn allerlei – veelal kleinschalige – initiatieven, maar een (tenminste) MRA-brede bundeling van krachten en initiatieven als opmaat naar een HCA Klimaatopgave is nodig om effectief vorm te kunnen geven aan die transitie. De onderwijs- en arbeidsmarktopgave overstijgt immers gemeentegrenzen en zonder gezamenlijke inzet dreigt versnippering van kennis, kunde, ervaring en activiteiten, inefficiënte inzet van middelen en is het onmogelijk om goede afspraken te maken met koepelorganisaties, brancheverenigingen en onderwijsinstellingen. Een bundeling van de krachten in de regio op dit onderwerp is daarnaast nodig om de komende jaren uitvoering te kunnen geven aan de Regionale Energiestrategieën die worden voorbereid en om optimaal aan te kunnen sluiten op de landelijke initiatieven die op dit terrein zijn en worden ontwikkeld.

Wat willen we bereiken?

- 1) Met koepelorganisaties, ondernemers- en brancheverenigingen, opleidingsfondsen en onderwijsinstellingen is inmiddels een begin gemaakt met een traject dat moet resulteren in een HCA Klimaatopgave voor Noord-Holland en Flevoland en een hieraan gekoppelde MKB aanpak. Daarin moeten afspraken worden gemaakt tussen de regionale overheden en de genoemde partijen om te zorgen dat er voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten beschikbaar zijn en komen voor het realiseren van de ambities. Elementen als bewustwording, werving en om-, her- en bijscholing met gezamenlijke organisatie van begeleiding van deelnemers, maar ook benodigde aanpassingen in het initiële onderwijs moeten hierin worden vastgelegd. De uitdaging is om daarin behalve het belang van de transitie als het belang van de betrokken marktpartijen en het belang van een zo inclusieve arbeidsparticipatie tot uiting te laten komen.
- 2) De OBA op het Oosterdokseiland in Amsterdam heeft op initiatief van House of Skills “De Werkvloer” geopend. Deze moet gaan fungeren als de etalage voor informatie over onderwijs- en arbeidsmarktkansen en loopbaanadvies op het terrein van (o.a.) verduurzaming en energietransitie. Het is dé plek waar informatie te verkrijgen is over skills, assessment, werken en leren. Belangrijk neveneffect van De Werkvloer is dat het voor inwoners concreet en zichtbaar wordt dat de klimaatopgave kansen op werkgelegenheid biedt en daarmee ook draagvlakverhogend werkt. In de korte tijd dat De Werkvloer op het Oosterdokseiland nu bestaat blijkt ook al dat mensen deze weten te vinden en daardoor worden geïnspireerd om in actie te komen.

Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

Wat spreken we af?

1. Om te komen tot gezamenlijke afspraken over hoe jaarlijks zal worden gerapporteerd over de stand van zaken in de MRA op het terrein van duurzaamheid (met als positief bij-effect dat MRA-overheden meer inzicht verwerven in beschikbare data en monitors, de wijze waarop elk van hen daarmee bezig is en eventuele lacunes daarin). Hierbij zal maximale aansluiting worden gezocht bij de afspraak in de concept MRA-agenda om een Monitor brede welvaart MRA die jaarlijks zal worden opgesteld;
2. Om in afstemming met de Amsterdam Economic Board in juni 2020 tijdens State of the Region ruimte te maken voor de presentatie van een eerste beeld van de staat van de MRA in termen van duurzaamheid en voor een aankondiging dat wordt gewerkt aan een methodiek die er toe leidt dat vanaf juni 2021 een beeld wordt geschetst via een – zo constant mogelijke – methodiek (opdat de cijfers jaarlijks ook goed vergelijkbaar met elkaar zijn);
3. Om vanaf juni 2021 jaarlijks tijdens de State of the Region ruimte te maken voor het presenteren van de staat van de MRA in termen van duurzaamheid volgens een – in beginsel vaste – methodiek.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Een aantal grote gemeenten heeft zich inmiddels al gecommitteerd om een bijdrage (in menskracht) te leveren aan de uitvoering van deze afspraak, bijv. via deelname aan een begeleidingsgroep voor dit traject (zoals ook bestaat voor de Economische Verkenningen van de MRA). Daarnaast zal vanuit de projectgroepen circulaire economie en energietransitie input moeten worden geleverd bij de voorbereiding en vormgeving van een dergelijke rapportage. Extra inzet van kleinere gemeenten is slechts gevraagd om (bijv. via deelname aan kennisdelingsbijeenkomsten) op de hoogte te blijven van de opgedane ervaringen en deze te vertalen naar inzichten voor de eigen omgeving

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?

In eerste instantie zal de uitvoering van deze afspraak worden gefinancierd met een bijdrage vanuit bestaande MRA budgetten (en zal dus geen beroep worden gedaan op additionele budgetten van MRA-partners). Na de start van de uitvoering van deze afspraak zal echter worden getracht te komen tot een bredere financiering, waarbij o.a. zal worden gekeken naar rijksmiddelen, bijdragen uit fondsen en bijdragen van regionale overheden.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak.

De MRA heeft de ambitie om niet alleen succesvol te zijn in termen van economische groei in engere zin, maar ook in termen van een breder welvaartsbegrip. Daarbij gaat het dus behalve om de groei van het bruto regionaal product, ook om de mate waarin iedereen daarvan meeprofiteert en om de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van toekomstige generaties. De afgelopen jaren zijn er op nationaal, regionaal en lokaal niveau vele initiatieven gestart om meer inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de brede welvaart, maar tijdens het jaarlijkse State of the Region event van de MRA – het moment waarop de regio bespreekt hoe zij er voor staat – hebben deze nog geen duidelijke plaats gekregen. Hierdoor blijven de ontwikkelingen in de MRA op het terrein van bijv. milieu en duurzaamheid en de transitie naar een duurzame economie onderbelicht. Dit kan de indruk wekken dat laatstgenoemde doelstellingen (evenals sociale doelstellingen) ondergeschikt zijn aan de meer traditionele economische doelstellingen en dit beperkt bovendien het zicht op de resultaten die we in de MRA boeken bij het realiseren van de transitie naar een duurzame economie en de

geformuleerde doelstellingen op het terrein van milieu en duurzaamheid (waaronder energietransitie en circulaire economie).

Doelstelling voor de komende jaren:

1. In de periode tot juni 2020 komen tot afspraken over hoe vanaf State of the Region 2020 gerapporteerd zal worden over de stand van zaken in de MRA op het terrein van duurzaamheid. Inzet is om daarbij maximaal aan te sluiten op lopende trajecten en op de in ontwikkeling zijnde landelijke systematiek en maximaal gebruik te maken van bestaande data en monitors. Dit vereist overleg tussen de stakeholders in de MRA (waaronder provincies, gemeenten, Amsterdam Economic Board, kennisinstellingen en bedrijven) die inzicht hebben in bestaande en ontwikkelde indicatoren of bezig zijn met het ontwikkelen daarvan (zoals de monitor brede welvaart, monitoren op provinciaal niveau, Sustainable Development Goals, doughnut methodiek, monitoring van de Routekaart Amsterdam Neutraal);
2. Een zo scherp mogelijk beeld krijgen van de situatie en ontwikkelingen in de MRA op het terrein van duurzaamheid en dit (vanaf juni 2020) jaarlijks presenteren tijdens State of the Region (bij voorkeur als onderdeel van een brede rapportage waarin ook sociale indicatoren een plaats krijgen). Hoewel het accent daarbij niet primair en expliciet gericht zal zijn op de monitoring van de effectiviteit van het beleid, zal een dergelijk beeld uiteraard ook daarin wel nader inzicht bieden.

Deel 2: 4 concept-afspraken uit categorie 2

Deze concept-afspraken zijn door de bestuurlijk trekkers van de Top geplaatst in categorie 2. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet om afspraken die minder relevant zijn, maar eerder om afspraken die op dit moment nog niet voldoende zijn uitgewerkt of waarvoor het draagvlak nog onvoldoende lijkt te zijn. Het gaat daarbij dus om de afspraken over:

- Uitwerken business case moeilijk verwerkbare plastics
- Aan de slag met Green Deal Zero Emission Stadslogistiek en Klimaatakkoord
- Verduurzaming van nieuwe en bestaande bedrijventerreinen
- Verduurzaming gebouwen kunst en cultuur in de MRA

Deze afspraken zullen tijdens de Top niet ter instemming worden voorgelegd, maar wel worden toegelicht en kort worden besproken.

Uitwerken business case moeilijk verwerkbare plastics

Wat zouden we willen afspreken?

MRA Partijen spreken af om samen te werken om te komen tot een business case voor het verwerken van recyclebaar plastic door:

- De toepassing van moeilijk recyclebaar plastic te verkennen door een concreet voorbeeld van plastic benutting aan te reiken (er zijn 10 concrete voorbeelden/producten nodig om te kunnen starten). Soort en aantal af te nemen voorbeelden/producten worden door de organisatie zelf bepaald.
- De producten van de plastic recycling installatie via een nader te bepalen contract af te nemen als deze producten voldoen aan de eigen kwaliteitsvereisten en passend zijn voor de eigen organisatie.
- Voor deze producten ook zelf moeilijk recyclebaar plastic aan te leveren, bijvoorbeeld via aanvullende afspraken met de eigen inzamelaar of verwerker van het huishoudelijk plastic, of als bestaande contracten eindigen.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Uitwerking heeft plaats via de werkgroep plastics. Aan deze werkgroep zal een bijdrage moeten worden geleverd. Mogelijk kunnen grotere MRA gemeenten dit oppakken en andere MRA gemeenten hierin meenemen. De extra aandacht gericht op plastics betekent mogelijk dat extra inzet nodig is richting afnemer /contractpartner.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Er wordt vanuit gegaan dat de plastic recycling en afname van producten kan worden opgezet binnen bestaande financiële kaders.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

In het ontwikkelplan Circulaire Economie van de MRA zijn diverse grondstofstromen als prioriteit aangemerkt. Dit betekent dat de MRA-partijen kansen zien voor hoogwaardiger verwerking van de grondstofstromen, reductie van huidig afval, vermindering van transportbewegingen en/of toename van (lokale) werkgelegenheid. Voor de grondstofstroom plastics is dit nu vertaald in de op te zetten business case recyclebaar plastics waarvoor de samenwerken en schaalgrootte op MRA-niveau doorslaggevend is. De uitwerking is, op basis van de uitgangspunten die zijn vastgelegd in het ontwikkelplan circulaire economie, voorbereid in de MRA werkgroep plastics, waarin MRA gemeenten namens deelregio's deelnemen.

Wat willen we bereiken?

Niet alle huishoudelijke plastics zijn goed recyclebaar, dat geldt met name voor mixed plastics en folies. Wel zijn er toepassingen in de openbare ruimte waarvoor deze moeilijk recyclebare plastics een duurzame vervanging kunnen bieden van bestaande materialen, bijvoorbeeld als vervanger voor tropisch hardhout. De schaalgrootte van de MRA leent zich voor de uitwerking van een regionale business case, waarbij gemeenten enerzijds moeilijk recyclebare plastics aanleveren aan een te ontwikkelen installatie en anderzijds producten afnemen die van deze plastics gemaakt zijn. Om deze business case te doen slagen is een eerste aanzet nodig om een regionale installatie te verwezenlijken.

Deelname betekent het onderschrijven van de principeafpraak om als overheid te verkennen welke toepassingsmogelijkheden er kunnen zijn voor deze moeilijk recyclebare plastics in de openbare ruimte.

Juridisch biedt de huidige aanbestedingswetgeving daar de mogelijkheid toe. Dit is de uitkomst van een uitgevoerde check op wetgeving.

Met deze afspraak kan in de MRA een plasticfabriek worden ontwikkeld, waar moeilijk recyclebare plastics voor het eerst in Nederland en in de regio een toepassingsweg vinden in de openbare ruimte, op basis van huishoudelijk plastic. MRA partijen leggen met deze afspraak als intentie vast (geen verplichting) om producten af te nemen, als deze producten voldoen aan de eigen kwaliteitsvereisten en passend zijn voor de eigen organisatie.

Aan de slag met Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek en Klimaatakkoord

Wat zouden we willen afspreken?

Om na de ondertekening van de Green Deal ZES op 17 juni jl., echt aan de slag te gaan met het verduurzamen van de stadslogistiek en daarmee invulling te kunnen geven aan de regionale opgaven op het gebied van duurzame (stads) logistiek die voortvloeien uit het landelijke Klimaatakkoord door:

- gezamenlijk en in afstemming met de Amsterdam Economic Board, MRA Elektrisch een aantal verkenningen uit te voeren om concreet invulling te kunnen geven aan de Green Deal ZES:
  - o *Laten uitvoeren van een CO₂-Roadmapping Mobiliteit*
Het gezamenlijk - in afstemming met het Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en het Platform Mobiliteit- laten uitvoeren van CO₂-Roadmapping Mobiliteit. Deze moet inzicht bieden in de maatregelen die zouden kunnen worden genomen en hun effectiviteit.
  - o *Starten met de voorbereiding instelling zero emissie zones*
Het (in MRA-verband) starten met het treffen van voorbereidingen om m.i.v. 2025 zogenaamde zero-emissie zones in te stellen zoals deze voor de 30 tot 40 grotere gemeenten zijn aangekondigd in het Klimaatakkoord. Daarbij zullen we een beroep doen op expertise en ondersteuning uit de landelijke zogenaamde SPES-pool (van het Ministerie van I&W) om de inhoud en contouren van deze zero-emissie zones uit te werken.
  - o *Verkennen van de ontwikkeling van regionale logistieke hubs en ontkoppelpunten*
Het in gezamenlijkheid laten uitvoeren van een verkenning van de mogelijkheden tot ontwikkeling van (publiekprivate) regionale 'logistieke hubs' en/of ontkoppelpunten net buiten de toekomstige zero-emissie zones. De Vervoerregio heeft laten weten het initiatief te willen nemen bij de uitvoering van deze verkenning en deze te willen financieren.
  - o *Verkennen van de haalbaarheid van een meer regionale aanpak m.b.t. elektrische bestelauto's*
De gemeente Amsterdam stimuleert de vervanging van vervuilende busjes die dagelijks veel kilometers in de stad maken (denk aan veel MKB-ers in de servicelogistiek, bouwlogistiek en pakketleveringen) door elektrische bestelauto's met een subsidieregeling. Een deel van de bestelbusjes die Amsterdam 'bedient' is echter eigendom van ondernemers van buiten Amsterdam, die maar ten dele gebruik kunnen maken van deze subsidieregeling hetgeen de impact ervan beperkt. Gezien de regionale opgave om te komen tot zero emissie stadslogistiek is het voorstel om in Q4 2019 en Q1 2020 een verkenning uit te (laten) voeren naar de mogelijkheden om hier tot een bredere regionale aanpak te komen. Daarbij zal niet alleen worden gekeken naar de mogelijkheid om tot een regionale subsidieregeling te komen, maar ook worden verkend welke aanvullende stimuleringsregelingen, -instrumenten en financiële bijdragen vanuit het Rijk hiervoor kunnen worden aangewend. Ook private partijen (o.a. leasebedrijven, voertuigproducenten, brancheorganisaties) zullen bij deze verkenning worden betrokken. MRA-Elektrisch neemt het initiatief voor deze verkenning.
  - o *Verkennen van duurzame inkoop/aanbesteding van zero emissie reinigingsvoertuigen en veegmachines*
Het - via gezamenlijke duurzame inkoop/aanbesteding van zero emissie reinigingsvoertuigen en veegmachines - stimuleren van waterstof (H₂) (en/of elektriciteit) als duurzame energiedrager voor (stads)logistiek op langere termijn. Er komt steeds meer belangstelling in Nederlandse steden voor vuilniswagens en veegwagens op waterstof. Het is geen grote markt, maar vanwege de zichtbaarheid ervan en de rol die ze vervullen (schoonmaken) binnen de gebouwde omgeving kunnen vuilnis- en veegwagens wel bijdragen aan de acceptatie en introductie van waterstof. Hoewel we in de MRA binnen afzienbare tijd de beschikking krijgen over de eerste waterstof-vulpunten, onder andere in Amsterdam en Haarlem, is ook de uitrol daarvan een aandachtspunt.
  - o *Verkennen van de mogelijkheid om de bouwlogistiek te verduurzamen*

Bouwlogistiek is één van de grootste logistieke stromen in de MRA. Introductie van een verplichting om bijv. bij grote projecten aan- of afvoer te regelen via een bouwhub zou een manier kunnen zijn om deze te verduurzamen.

- met elkaar de voortgang en resultaten van deze verkenningen te bespreken tijdens een beperkt aantal rondetafelsessies (in de periode tot juni 2020).
- de resultaten uit bovengenoemde verkenningen met elkaar te bespreken in het voorjaar van 2020 in het Platform Mobiliteit en de Stuurgroep Samen Bouwen aan Bereikbaarheid met de bedoeling om daaraan acties te verbinden, die kunnen worden aangekondigd tijdens het programma voor de State of the Region van juni 2020.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Inzet is om via deze afspraak een platform te creëren dat gemeenten ondersteuning biedt bij het zoeken naar oplossingen op het gebied van duurzame mobiliteit voor hun eigen vraagstukken of voor regionale vraagstukken. Grote gemeenten als Haarlem en Amsterdam en de provincie Noord Holland nemen daarin het voortouw samen met bijv. MRA Elektrisch, Vervoerregio en Amsterdam Economic Board. Bij het Platform Mobiliteit is inmiddels een voorstel voorgelegd om een coördinator te financieren die hierin de lead kan nemen. Kleine gemeenten kunnen juist profiteren van dat platform als zij zich daaraan verbinden en hun vragen articuleren.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Voor de meeste in deze afspraak voorgestelde acties is geen extra geld nodig omdat daarvoor slechts inzet van menskracht nodig is of omdat organisaties zich al hebben gecommitteerd aan de uitvoering van de acties. Alleen voor het laten uitvoeren van een CO₂-roadmapping Mobiliteit door TNO (verwachte kosten ca 50k) is nog geen dekking gevonden. De inzet is om de financiering hiervan te regelen via bestaande budgetten en dus geen additioneel beroep te doen op MRA-gemeenten.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Op 17 juni heeft een groot aantal partijen (publiek en privaat) tijdens State of the Region op initiatief en onder regie van de Amsterdam Economic Board de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek ondertekend. Partijen geven aan zich in te zetten voor een slimme en schone stadslogistiek in de MRA, niet alleen omdat aldus een bijdrage wordt geleverd aan een reductie van de CO₂-uitstoot, maar ook om luchtverontreiniging terug te dringen. Deze brede ondertekening is een mooie start, maar krijgt pas echt betekenis wanneer deze wordt gekoppeld aan concrete stappen op weg naar zoveel mogelijk emissievrije stadslogistiek in 2025. Ook in het Klimaatakkoord is verduurzaming van de logistiek een belangrijk thema. Daarin staat o.a. dat er in 2025 zero-emissiezones stadslogistiek moeten zijn gevormd in 30 tot 40 grotere gemeenten. Dit gegeven is van betekenis voor de MRA en MRA-overheden en dwingt hen zich voor te bereiden op vervolgstappen. Omdat de MRA fungeert als een *daily urban system* waarin intensieve logistieke stromen over gemeentegrenzen heen worden afgewikkeld, raakt dit niet alleen de betreffende steden, maar is het nodig te komen tot afspraken op MRA-niveau.

Aan het MRA Platform Mobiliteit is voorgesteld de regionale vertaling van Klimaatdoelen, waaronder afspraken m.b.t. stadslogistiek, te organiseren vanuit het rijks-regio programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en wel in het bijzonder vanuit de lijn Slimme en Duurzame Mobiliteit. Hiermee wordt bereikt dat de regionale doorvertaling van klimaatdoelen niet op zichzelf staat, maar gekoppeld wordt aan bestaande mobiliteitsprogramma's waarin het Rijk en MRA al samenwerken. Voor een succesvolle uitvoering van de klimaatdoelen m.b.t. stadslogistiek is samenwerking tussen publieke-, private- en kennissector van wezenlijk belang

Wat willen we bereiken?

De inzet richting 2025 is dat de ondertekenaars van de Green Deal ZES zich – als onderdeel van de bredere inzet van de MRA op dit terrein – gezamenlijk inzetten voor slimme en schone stadslogistiek door onderling kennis te delen, concrete initiatieven te ontwikkelen en (beleids)afspraken met elkaar en andere stakeholders te maken. Deze gezamenlijke inzet moet er bovendien toe leiden dat gemeenten worden ondersteund bij het formuleren van (al dan niet gezamenlijke) vervolgstappen op dit dossier.

Verduurzaming nieuwe en bestaande bedrijventerreinen

A. MRA brede inzet verduurzaming nieuwe bedrijventerreinen

Wat zouden we willen afspreken?

- 1) MRA-partijen spreken af om vanaf 2021 bij de uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen, dan wel de uitgifte van bedrijfsgrond op bestaande terreinen de verduurzaming ter hand te nemen en hierop MRA breed tot een gelijke aanpak te komen. Als leidraad dient de methode /handleiding die hiervoor vanuit eerdere projecten beschikbaar is en die in 2021 wordt geëvalueerd.
- 2) De meerkosten van de aanpak (toepassen handleiding, doorlopen stappen) worden in de (grond)exploitatie opgenomen, of op andere wijze gezamenlijk via bijvoorbeeld een bedrijfsinvestering zone (BIZ) afgedekt.
- 3) Grotere MRA gemeenten komen door de toepassing van deze methode tot een koploperaanpak en zorgen er daarmee voor dat de methode toepasbaar wordt voor de kleinere MRA partijen. Ze bieden daarmee andere gemeenten zo nodig begeleiding in het toepassen van de handleiding en de vertaling daarvan in een gebiedsplan en uitgiftevoorwaarden.
- 4) MRA partijen plegen over de uitwerking van verduurzaming voor nieuwe bedrijventerrein in Plabekaverband afstemming en leggen zo nodig nadere criteria onderling vast via de betrokken MRA platforms.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Of sprake is van extra inzet zal per situatie verschillen en ook afhankelijk zijn van wat nu al vanuit de MRA partij voor bedrijventerreinen wordt geleverd aan begeleiding. Vanwege afstemming en overleg zal sprake kunnen zijn extra inzet. Juist de (standaard)aanpak met methode en te doorlopen stappen biedt echter structuur om de inzet minimaal te houden. Partners weten vooraf welk traject doorlopen moet worden en kunnen hierdoor elkaar maximaal efficiënt aanvullen.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Er wordt vanuit gegaan dat meerkosten (zowel voorbereidingskosten, kosten voor uitwerking en toepassing) via de (grond)exploitatie worden afgedekt of dat partijen hiervoor gezamenlijk op andere wijze dekking vinden.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Op dit moment leggen ambities het nog te vaak af tegen de harde economische realiteit van de lineaire economie. Verduurzaming is bij nieuwe terreinen nog geen gemeengoed. Er is behoefte aan een speelveld dat MRA breed gelijk ligt en dat er op is gericht om verduurzaming standaard op te nemen bij ontwikkelingen. Hiermee worden partijen gestimuleerd en uitgedaagd om maximaal mogelijke verduurzamingsmaatregelen door te voeren. Dit ook tegen de achtergrond van de opmaat naar de landelijke aanpak die vanuit het Klimaatakkoord wordt voorgestaan. We willen afspraken vastleggen over een aanpak, die MRA breed wordt aangehouden. Ieder bedrijf dat zich wil vestigen, waar ook in de MRA, weet dat het bepaalde duurzaamheidsmaatregelen moet realiseren.

Van belang is dat de aanpak en stappen MRA breed worden afgestemd. Hiertoe wordt een aanpak aangeboden die is ontleend aan het project Westas (2018) en het daarvoor uitgewerkte rapport

'Circulaire werklocaties: afwegingskader voor gronduitgifte' gelanceerd². Deze aanpak wordt in 2021 geëvalueerd en resultaten daaruit nemen we uiteraard mee. Geschetst wordt wat nodig is om te bereiken dat ambitieuze duurzaamheidsopgaven kunnen worden gerealiseerd die zowel financieel haalbaar als ruimtelijk inpasbaar zijn. Dit via een methode om per werklocatie duurzaamheidsopties te maximaleren en tevens rekening te houden met de specifiek lokale omstandigheden. De methode is erop gericht om concrete maatregelen en spelregels gekoppeld op gebieds- en gebouwniveau te verwerken in een energieneutraal en circulair gebiedsplan.

Wat willen we bereiken?

We komen tot een MRA-brede afstemming en aanpak die alle MRA deelnemers op gelijke wijze toepassen bij de uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen, dan wel het uitgeven van grond op bestaande bedrijventerreinen. Alle MRA partijen geven aan dat verduurzaming voorwaarde is voor vestiging en bereiken met nieuwe vestigers overeenstemming over de maximale verduurzaming die bereikt wordt, of waar naartoe gewerkt wordt. Daarbij gaat het om: het plaatsen van zonnepanelen op daken; energieneutraliteit; het modulair optrekken van bedrijfsgebouwen, tegengaan van verspilling op afval. Hiertoe wordt een handleiding benut die handvatten geeft hoe de doelstellingen te verankeren in de planontwikkeling (bijvoorbeeld in de vorm van een gebiedsplan) en hoe de doelstellingen kunnen worden vertaald naar gezamenlijk door partijen uitgewerkte uitgiftevoorwaarden. Door het gebruiken van de handleiding zullen ondernemers een gelijk speelveld treffen en wordt het uitwerken van duurzaamheid maatregelen opgenomen als een standaard vestigingsvoorwaarde.

Voor het opstellen van de aanpak wordt aangehaakt op het algemene praktijkprogramma dat is opgestart door SKBN (Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland) en SADC (een non profit organisatie) en waarin nu al meerdere MRA gemeenten participeren. Partijen spreken per situatie af hoe het programmamanagement geregeld wordt. Bij voorkeur in een BIZ of bedrijvenplatform. De meerkosten van verduurzaming maatregelen kunnen, indien alle partijen hierover overeenstemming hebben, in de grondexploitatie worden opgenomen dan wel op andere wijze gezamenlijk worden afgedekt. Uiteraard afhankelijk van de financiële mogelijkheden die er vanuit de plaatselijke situatie zijn. Over de aanpak maken we MRA breed in Plabeka-verband afspraken.

B) MRA brede inzet verduurzaming bestaande bedrijventerreinen

Wat zouden we willen afspreken?

- 1) Samen met MRA-overheden, Omgevingsdiensten en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (ORAM, HOP, Green BIZ IJmond en lokale partijen) komen tot een integrale aanpak voor de verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen, deze MRA breed uitrollen en tevens ook maximaal inspelen op specifiek lokale omstandigheden voor afzonderlijke terreinen.
- 2) vanuit MRA/ Plabeka partijen de mogelijkheid te bieden PHB (Programma Herstructurering Bedrijventerreinen) in te zetten als adviseur/aanjaagteam voor het faciliteren en ondersteunen van gemeenten, beheerorganisaties en ondernemers(verenigingen), gericht op versnelling en opschaling; integrale aanpak en aanscherping op onderdelen.
- 3) Voor zover mogelijk de BE+-aanpak te hanteren als uitgangspunt (250 bedrijventerreinen in Nederland energiepositief maken) en deze aanvullen met maatwerk op basis van de specifieke situatie van ondernemers (klimaatadaptatie, uitwisseling reststromen etc.).
- 4) Regionale en nationale voorbeelden waar aantoonbare successen zijn behaald en koplopers onder ondernemers in te zetten als inspiratiebron en ambassadeurs:

---

² Zie: <https://arch-lokaal.nl/wp-content/uploads/2019/04/Challenge-Circulaire-Werklocaties-2050-Noord-Holland-Inspiratie-voor-circulaire-werklocaties-van-de-toekomst.pdf>.

- 5) De Energie Potentieel Scan TNO of andere scans aan te bieden aan een beperkt aantal bedrijventerreinen in de MRA-regio voor het opstarten van gezamenlijke initiatieven.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Uiteraard is een gefaseerde aanpak aan de orde. In die gefaseerde aanpak leveren MRA partijen inzet om samen met partners de verduurzaming van het bestaande bedrijventerrein op te pakken. Het zal van de specifieke situatie afhankelijk zijn wat hier voor aan extra capaciteit inzet moet worden geleverd.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Om uitvoering te geven aan de integrale aanpak is aanjaaggeld nodig. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gekeken naar middelen uit de HIRB-plus/OTW-subsidieregeling van de provincie Noord-Holland, of vergelijkbare regelingen van de provincie Flevoland. Nadrukkelijk zal steeds voor de aanpak van bestaande bedrijventerreinen gelden dat ambities in lijn moeten zijn met wat ook daadwerkelijk financieel mogelijk is.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

De 280 bestaande bedrijventerreinen in de MRA met een oppervlak van circa 8.505 hectare kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming en de uitvoering van het Klimaatakkoord. Het gaat om een gezamenlijke inspanning van overheid en bedrijfsleven. Van belang daarbij is het opzetten van verdienmodellen voor ondernemers. Denk aan gezamenlijke inkoop van duurzame energie, gezamenlijke opwek (zonnepanelen op daken, warmtepompen, windmolentjes etc.) en het verhandelen van duurzaam opgewekte energie (o.a. via smart grids, lokale batterijen etc.). Het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB) is een non profit organisatie die nu al werkt voor MRA overheden vanuit het platform Plabeka. Hun expertise en aanpak kan desgewenst worden ingezet. Hun ervaring is dat gezamenlijke duurzaamheidsinitiatieven binding creëren tussen de bedrijven en ondernemers en dat een gezamenlijke aanpak leidt tot een betere organisatiegraad op bedrijventerreinen. Dit maakt de terreinen meer toekomstbestendig en biedt op termijn ook kansen voor andere ontwikkelingen zoals het uitwisselen en hergebruiken van grondstoffen.

Ervaringen die de afgelopen jaren in de regio zijn opgedaan met de verduurzaming van bedrijventerreinen in de MRA (zoals SAENZ U.A. en Kagerweg Energiepositief) maar ook ervaringen elders, laten zien dat met die gezamenlijke aanpak financiële en maatschappelijke voordelen zijn te behalen.

Wat willen we bereiken?

Inzet is om maatschappelijk en financieel rendement te realiseren door de verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen in de MRA te versnellen en op te schalen. Dit door MRA breed afspraken te maken over de stappen die daarbij worden doorlopen en over een meerjarenaanpak. Hiermee werken we toe naar maximaal haalbare verduurzaming en wordt tevens ook rekening gehouden met maatwerk en specifiek plaatselijke omstandigheden die er zijn. Zo kunnen bedrijventerreinen de ervaring van SADC /PHB gebruiken om tot de gezamenlijke aanpak te komen. Ook kan een eigen methoden samenwerking, zoals bijvoorbeeld geldt voor de green BIZ IJmond, worden aangehouden. Het gaat er om dat we MRA breed tot afstemming over de aanpak komen, we van elkaar weten dat we de verduurzaming op een afgestemde manier ter hand nemen en dat we gefaseerd voor alle bedrijventerreinen deze gezamenlijke aanpak inzetten. Uiteraard rekening houdend met specifieke omstandigheden per terrein en naar gelang ook de financiële mogelijkheden die er zijn.

Verduurzaming gebouwen kunst en cultuur in de MRA

Wat zouden we willen afspreken?

Om gezamenlijk op regionaal niveau aan de slag te gaan met de verduurzaming van gebouwen kunst en cultuur via:

- 1) Inhoudelijke samenwerking en afstemming van de duurzaamheids- en energiescans voor gemeentelijk cultureel vastgoed als onderdeel van de al in het kader van het Klimaatakkoord te nemen stappen van de MRA gemeenten op verduurzaming van gemeentelijk vastgoed. Prioriteit ligt voor de korte termijn specifiek bij de grotere cultuurgemeenten van de MRA.
- 2) Het uitvoeren van 7 integrale duurzaamheidsscans (inclusief nulmeting) - uitgevoerd door externe organisaties – in 2019-2021 van cultuurpanden (in beginsel 1 per deelregio). De scans worden uitgevoerd bij panden die geen gemeentelijk vastgoed zijn, aangezien energiescans bij gemeentelijk vastgoed binnen de meeste gemeenten al gepland staan. Aan deze nulmeting wordt een uitvoeringsplan gekoppeld (gericht op het realiseren van een 40-50% CO₂-reductie in 2030) met een advies op maat. Om de betrokkenheid van de culturele instellingen te borgen en te zorgen dat de instellingen daadwerkelijk aan de slag gaan met de uitkomsten, wordt er een eigen bijdrage gevraagd.
- 3) De start van regionale samenwerking gericht op het verzamelen en uitwisselen van data, gegevens, kennis en expertise (voor grote en kleine cultuurgemeenten en voor gemeentelijk cultuurvastgoed en niet gemeentelijk cultuurvastgoed).

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Een aantal grote gemeenten heeft zich inmiddels al gecommitteerd om een bijdrage (in menskracht) te leveren aan de uitvoering van deze afspraak. Extra inzet van kleinere gemeenten is slechts gevraagd om (bijv. via deelname aan kennisdelingsbijeenkomsten) op de hoogte te blijven van de opgedane ervaringen en deze te vertalen naar kansen voor de eigen omgeving.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

In eerste instantie zal de uitvoering van deze afspraak worden gefinancierd met een bijdrage vanuit bestaande MRA budgetten (en zal dus geen beroep worden gedaan op additionele budgetten van MRA-partners). Na de start van de uitvoering van deze afspraak zal echter worden getracht te komen tot een bredere financiering, waarbij o.a. zal worden gekeken naar rijksmiddelen, bijdragen uit fondsen en bijdragen van regionale overheden.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

De energietransitie en verduurzaming van de gebouwde omgeving staan hoog op de agenda in de MRA. In het landelijk Klimaatakkoord is vastgelegd dat al het gemeentelijk vastgoed moet worden verduurzaamd. De cultuursector kan een belangrijke partner zijn voor de gemeentebesturen om sneller te verduurzamen, zeker wanneer we daarbij samenwerken op het niveau van de MRA. De relatief grote omvang van de culturele infrastructuur in de MRA (meer dan 2000 unieke culturele gebouwen en/of plekken – waarvan een groot deel in eigendom van gemeenten) en het grote bereik in publiek hebben een impact op het milieu in de regio. Denk hierbij aan elektriciteit en verwarming, maar ook aan afval, mobiliteit en water. Het bereik van cultuur kan daarnaast een grote rol spelen in bewustwording over het thema duurzaamheid bij inwoners van de MRA, juist omdat deze tijdens cultuurbezoek openstaan voor (ver)nieuwe(nde) informatie. Met de proeftuin Duurzaamheid & Cultuur wordt regionaal gewerkt aan het opschalen en versnellen van de verduurzaming van de cultuursector. Samenwerking op MRA-niveau maakt het voor andere MRA-overheden mogelijk om

voort te bouwen op de succesvolle aanpak die al is ingezet in Haarlem en Amsterdam en met elkaar te zoeken naar samenwerking met en cofinanciering van het rijk (OCW en Rijkswaterstaat).

Doelstelling voor de komende jaren

Versnellen van de verduurzaming van de cultuursector in de MRA via de Proeftuin Duurzaamheid en Cultuur in 2019-2021 en voort te bouwen op de succesvolle aanpak in Haarlem en Amsterdam en deze op te schalen naar een breed regionaal bereik:

- 1) In kaart brengen welke mogelijkheden en uitdagingen er voor verdere verduurzaming van culturele organisaties in de MRA zijn en op basis van inzichten die daarbij worden opgedaan te starten met thematische projecten en samenwerking (op het gebied van mobiliteit, circulair en water).
- 2) Het benutten van het publieksbereik van de regionale cultuursector van de MRA om het belang van verduurzaming onder de aandacht te brengen.
- 3) De MRA (inter)nationaal positioneren als voorloper op duurzaamheid en cultuur.